

“Kan ik met deze lelijke toonladder een mooi stuk schrijven?”

- In gesprek met Nienke Dekker, alias Runtentans

door Nelly Koetsier

Je hebt aan aantal composities geschreven voor klarinet/tenorsaxofoon en piano, onder de naam ‘Runtentans’. Ze zijn gecomponeerd tussen 2009 en 2015. Wat is de samenstelling van deze reeks composities? Drie voor a-klarinet, één voor a-/besklarinet en twee voor tenorsax met een pianopartij en bovendien twee solocomposities voor besklarinet. In sommige stukken is gelegenheid voor vrije improvisatie ingelast.

Hoe ben je er als klarinettiste toe gekomen te gaan componeren?

Het is begonnen toen ik klarinetles had van Michel Marang: ter gelegenheid van een voorspeelavond werd aan iedere leerling gevraagd zelf ook iets te componeren en uit te voeren. Mijn uitgangspunt was toen een bepaalde toonsoort te kiezen die vrij ongewoon was. Ik koos voor de negentoonstoonladder, de enneatische reeks. Ik vond dit een lelijke toonladder en vroeg me af of ik daarmee een mooi stuk kon schrijven. Het moest een stuk voor soloklarinet zijn. Ik leerde in die tijd de drie solostukken van Stravinsky kennen. Ik was daar blij mee omdat ik voor solospel alleen etudes kende. Ook bijzonder was dat twee van de Stravinskystukken voor de a-klarinet geschreven zijn. Tot dan toe kende ik alleen de besklarinet en om het te spelen, moest ik dus ook een a-klarinet aanschaffen. Vervolgens besloot ik aan het klarinetrepertoire zelf composities te gaan toevoegen, met name voor de a-klarinet.

Had je nog meer inspiratiebronnen? Tijdens de lessen theorie die ik volgde op de Schumannacademie, kreeg ik pianosuites van Bach te bestuderen. Deze baroksuites zijn vaak gebaseerd op vroegere dansvormen. Zelf beoefen ik Javaanse dans en de gevechtskunst pentjak silat, die ik als dansvorm toepas bij theateruitvoeringen. Ik schreef toen twee pentjak silat suites voor solo besklarinet, waarbij ik – net als bij een suite – elk deel een eigen karakter gaf. Bijvoorbeeld: eerste deel: 7/8 maat, tweede deel: enneatische toonladder, derde deel: langzaam met verwijzing naar de gamelanmuziek.

Kun je iets vertellen over je muzikale achtergrond? Wanneer begon je met klarinet spelen? Toen ik zes jaar was kreeg ik pianoles, het ging om noten leren, stukjes spelen. Maar het liefst zat ik achter de piano te improviseren, toetsen aanslaan, combinaties van klanken uitproberen. Maar wat ik uit mezelf deed moest ik van me afzetten, want het botste met de pianoles waarbij ik uit de

lesboekjes moest spelen. Er was al een klarinet in huis: mijn vader speelde erop en deed pogingen om het klarinetconcert van Mozart te spelen. Ik ben toen uit mezelf klarinet gaan proberen en stopte met piano.

Van wie heb je uiteindelijk klarinet geleerd? Mijn eerste klarinetleraar was Mathé Valks in Amsterdam. Hij gaf veel te moeilijke stukken op: bijvoorbeeld *Pièce en sol-mineur* van Pierné, zo leerde ik dat het samenspel van klarinet en piano standaard was. Hij begeleidde zelf achter de piano. De sonate voor piano en klarinet in F van Brahms kreeg ik al na een jaar. Helaas ging hij verhuizen en toen werd het moeilijk een vaste leraar of lerares te vinden. Tenslotte kwam ik bij Georg Landré, die een muzikan-tiquariaat in de Jordaan had, met in het souterrain (tussen stapels dozen en oude partituren) een lespraktijk. Bij hem besloot ik voorlopig niet weg te gaan. Hij was van de ouderwetse school: veel etudes, zoals *Klosé*, de drie delen van Jean-Jean en de 331 vingeroefeningen van Périer. Hij had ook een aantal saxofoons, dus ik dacht: de saxofoon hoort er ook bij! Hij vertelde vaak over Benny Goodman voor wie zijn vader, Guillaume Landré, ooit iets gecomponeerd had. Na zeven jaar ben ik bij hem weggegaan, ik had genoeg van etudes, en vroeg me af: wanneer kan ik nou eens echt muziek maken?

Wat ging je doen toen je bij Landré stopte? Toen ben ik jazz-improvisatieles gaan doen bij Olaf Hoeks. Dat viel bij mij meteen in de smaak: direct klanken uitproberen. Maar toch moest ik ook de structuur van de standards leren en toonreeksen oefenen. Dankzij de techniek die ik geleerd had bij Landré, ging me dat vrij gemakkelijk af. Het belang van improvisatie is dat je je dan gemakkelijker in de geschreven muziek kan inleven, je kan gemakkelijker de muziek ‘uit de noten’ halen. Leren denken in muziek wordt door improvisatie gestimuleerd.

Nienke Dekker
foto: Alex de Vocht

Is in je composities ook invloed uit de jazz aanwezig? Ik luisterde veel naar de grote jazzmusici van vroeger, zoals Count Basie, Sonny Rollins en vooral ook naar zangeressen als Ella Fitzgerald en Billy Holiday. De zang inspireerde me. Ik begon zelf ook iets op te schrijven van mijn improvisaties. In de jazz gaat het om andersoortige klanken dan in de klassieke muziek. Daar ging ik mee experimenteren, ook op de piano. Maar behalve van de jazz, is er ook invloed van de modern-klassieke muziek in mijn composities. Ik speelde natuurlijk Stravinsky, maar ook Denisov en Shchedrin. Schönberg hoorde ik van jongs af aan thuis; en ik heb ook wel geïmproviseerd bij zijn muziek, zoals bij de 6 Kleine Klavierstücke opus 19. Verder speelde ik mee in een gamelanorkest. Ik wilde die muziek begrijpen, dus moet je die spelen. Bij gamelanspel gaat het om scherp luisteren, je maakt deel uit van de groep, continu is er sprake van het onverwacht omschakelen in een ander tempo, een ander ritme, een andere sfeer. Het lijkt om losse delen te gaan, maar in werkelijkheid is er een duidelijke structuur. Elke stem is belangrijk, maar toch is er eenheid, samenspel.

Je hebt nu verteld over de invloeden in je composities: gamelanmuziek, jazz, en modern-klassiek. Als mensen geïnteresseerd zijn in je composities hoe kunnen ze deze bestellen? En zou je nog een moeilijkheidsgraad kunnen aangeven? De stukken van 'Runtentans' spelen de meeste mensen niet zomaar weg, ook zeker niet qua samenspel. Maar wie nieuwsgierig is geworden kan iets bestellen via e-mail (zie mijn website: www.nino-kunstservic.nl). Voor leerlingen met interesse in nieuwe muziek en improvisatie ben ik ook begonnen korte stukken te schrijven, die niet té technisch zijn en geschikt voor bijvoorbeeld een voorspeelavond.

Over de auteur

Nelly Koetsier is pianodocent/musicoloog; ze is lid van het Internationale Hanns Eisler Gesellschaft (eisleriana.nl).

Jatayu
voor piano en klarinet
Roberta Runtentans

Improvizatie: C7#9 / Cm7b9 (piano) en E7#9 / Em7b9 (a-klarinet)

● Begin van Jatayu voor a-klarinet en piano

II
(bela diri)

● Deel twee uit 1e Pentjak Suite voor besklarinet